

ICHKI ISHLAR ORGANLARI XODIMLARIDA PSIXOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI

Sharipov Soatjon Roziqovich

Buxoro psixologiya va xorijiy tillar
instituti tadqiqotchisi

Аннотatsiya. Maqolada ichki ishlar organlari xodimlarida psixologik xizmat ko'rsatishning o'ziga xos jihatlari va kasbiy kompetentligiga ta'sir qiluvchi ijtimoiy-psixologik omillarning o'рни va ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ichki ishlar organlari xodimlarining faoliyat samaradorligini ta'minlovchi psixologik mexanizmlarni ilmiy asoslari ochib berilgan.

Kalit so'zlar. psixologik xizmat, kasbiy kompetentlik, muloqotchanlik, kasbiy bilim, empatiya, ijtimoiy-psixologik omillar, ijtimoiy muhit, o'z-o'zini rivojlantirish, ruhiy holat, assertiv xulq, guruhiiy ta'sirlashuv, optimallashtirish, stress, xavfli vaziyatlar.

Respublikamizda so'nggi yillarda huquq-tartibot organlari faoliyati samaradorligini oshirish, ichki ishlar xodimlarini tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish va ularning kasbiy tayyorgarlik darajasini oshirish masalalariga alohida e'tibor qaratilib kelinmoqda. «Ichki ishlar organlari to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi qonunida ichki ishlar organlari sohasidagi munosabatlarni tartibga solish borasida muhim vazifalar belgilab berilgan²⁰. Bu qonunda ko'rsatib o'tilgan bunday muhim vazifalarni bajarishda ichki ishlar xodimlariga psixologik xizmat ko'rsatish tizimini takomillashtirishga oid tadqiqotlar muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, ichki ishlar organlarida xodimlarning psixologik holatini monitoring qilish, psixokorreksion mashg'ulotlar va rivojlantiruvchi trening dasturlari orqali psixologik xizmat ko'rsatish bo'yicha ilmiy-amaliy asoslarni o'rganish zarurati yuqori ortib bormoqda.

Ichki ishlar organlari xodimlariga psixologik xizmat ko'rsatish – ularning

²⁰ <https://lex.uz/acts/-3027843>

yuqori stressli va xavfli vaziyatlarda faoliyat olib borishini hisobga olgan holda, ruhiy barqarorlikni saqlash va stressni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan jarayondir. Ushbu xizmatlar xodimlarning psixologik sog'lig'ini mustahkamlash, professional samardorlikni oshirish va ularning o'zaro munosabatlarini yaxshilashga qaratilgan. Psixologik xizmatlar ichida individual maslahat berish, stressni boshqarish mashg'ulotlari, va jamoaviy treninglar asosiy o'rin tutadi. Ushbu usullar xodimlarga ishda duch keladigan qiyinchiliklarni yengishga, hissiy barqarorlikni saqlashga, va professional rivojlanishda yordam beradi. Shu bilan birga, xizmatning asosiy maqsadi — xodimlarni psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash va ularning ruhiy holatini barqaror saqlash orqali ichki ishlar organlarining umumiy samaradorligini oshirishdir.

Umuman olganda, ichki ishlar organlaridagi psixologik xizmatlar xodimlarning umumiy psixologik holatini yaxshilash va ularning xavfli ish sharoitlarida muvaffaqiyatli faoliyat olib borishlari uchun zaruriy bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. Bu xizmatlar orqali xodimlar o'z hissiy barqarorligini saqlash, stressli vaziyatlarni samarali boshqarish va jamoa ichidagi ishonchli muhitni yaratish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

R.Merton, Z.Freyd, K.Rojers, E.Erikson, A.Bek, A.Bandura, V.Frankl, D.Goleman, A.Maslou, va M.Seligman kabi olimlar ichki ishlar xodimlariga psixologik xizmat ko'rsatish jarayonida ruhiy barqarorlik, stressga chidamlilik, hissiy intellekt, shaxsiy o'sish va ijobiy fikrlashni rivojlantirish orqali ularning kasbiy va shaxsiy farovonligini oshirishga yo'naltirilgan holistik yondashuv zarurligini ta'kidlashadi [3].

Bizning fikrimizcha, ichki ishlar organlari xodimlariga psixologik xizmat ko'rsatish ularning ruhiy salomatligini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Bu xizmatlar xodimlarning stressni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ruhiy barqarorlik ularning xavfli vaziyatlarda tez va to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi. Bizning fikrimizcha, xodimlarning hissiy intellektini rivojlantirish ruhiy farovonlikka ijobiy ta'sir qiladi. Psixologik qo'llab-quvvatlash

ularga stress va xavfli vaziyatlarda o'zlarini barqaror his qilishga yordam beradi. Bizningcha, shaxsiy va kasbiy rivojlanish imkoniyatlari ruhiy barqarorlikni kuchaytiradi. Shuningdek, xodimlarning motivatsiyasini oshirish orqali ular o'z vazifalarini yaxshiroq bajarishlari mumkin. Bizning fikrimizcha, jamoaviy treninglar xodimlar o'rtasida o'zaro qo'llab-quvvatlash hissini oshiradi. Bu, ichki ishlar organlaridagi umumiy ruhiy iqlimni yaxshilaydi. Shu sababli, psixologik xizmatlar xodimlarning ruhiy salomatligini mustahkamlashda bevosita ta'sir qiladi.

K.Rojers xodimlar uchun empatiya va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan yondashuvni taklif qiladi. U, xodimlar ruhiy bosim ostida bo'lganida, ularga individual shaxs sifatida yondashish kerakligini ta'kidlaydi [5]. Rogers psixologik xizmatlar ichida ishonchli muhit yaratish muhim ekanini aytadi, chunki bu, xodimlarning o'z muammolarini ochiq bayon qilishga imkon beradi. U tinglovchi va qo'llab-quvvatlovchi terapevtik munosabatlar orqali stress darajasini kamaytirishni tavsiya qiladi. Rogersning fikricha, ichki ishlar xodimlari uchun shaxsiy rivojlanish va o'zini anglash imkoniyatini berish ham muhimdir. U, insonning o'z-o'zini anglash jarayonida ichki kuchini tiklashga yordam berish psixologik xizmatlarning vazifasidir, deb hisoblaydi.

Bizningcha, ichki ishlar organlari xodimlariga psixologik xizmat ko'rsatish ularning motivatsiyasini oshiradi. Motivatsiyani rivojlantirish xodimlarning kasbiy o'sishida muhim omil hisoblanadi. Bizning fikrimizcha, motivatsiyani oshirish orqali ruhiy barqarorlikni mustahkamlash mumkin. Xodimlarning o'z maqsadlariga erishish istagini kuchaytirish ularni stressga chidamli qiladi. Bizningcha, psixologik xizmatlar ularga o'z qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Motivatsiya xodimlarni o'z ustida ishlashga undaydi. Bu ularning ish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bizning fikrimizcha, psixologik qo'llab-quvvatlash xodimlarni murakkab vaziyatlarda ruhiy barqaror saqlaydi. Motivatsiya xodimlarni kasbiy maqsadlariga erishishga rag'batlantiradi. Shu sababli, ichki ishlar organlarida motivatsion yondashuvlar xodimlar salomatligini

ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Adabiyotlar

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. - Питер.: Мастера психологии, 2008. – с-58.
2. Кузнецова И.В. Мотив аффилиации в межличностных отношениях: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 СПб . 2006. – С-48.
3. Каримова В.М. Глобал ўзгаришлар шароитида шахс ижтимоий хулқини бошқаришнинг долзарблиги. // XXI аср психологияси: назария, амалиёт истиқболлар. Халқаро илмий-амалий конференция материаллари. Т.: "Mumtoz soz", 22 май 2013.– 32-б.
4. Маслоу А. Мотивация и личность. 3-е изд. \ Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2008.– С-52.
5. Макклелланд Д. Мотивация человека.– СПб.: Питер, 2007.– с- 372.
6. Платонов Ю.П. Социальная психология поведения: Учебное пособие.– СПб.: Питер, 2006.– С. 50